

УДК 342.9

Євген Гілін,

аспірант

Київського міжнародного університету

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО АГЕНТСТВА З ПИТАНЬ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У статті розглянуто деякі основні аспекти правового статусу Державного агентства з питань електронного урядування України. Доведено, що Державне агентство з питань електронного урядування України є щодо органів місцевого самоврядування координаційним і консультативно-дорадчим центром у питанні впровадження й використання в діяльності останніх (тобто органів місцевого самоврядування) новітніх інформаційних і телекомунікаційних технологій.

Ключові слова: міське самоврядування, інноваційна діяльність, публічне управління, соціальний статус, правовий статус.

Постановка проблеми. Однією з головних цілей будь-якої сучасної демократичної країни є забезпечення належного соціально-економічного та культурного розвитку її суспільства. Зрозуміло, що Україна тут не є винятком, забезпечення стабільного позитивного розвитку основних сфер суспільного життя для неї також є першочерговим завданням, актуальність якого особливо зросла протягом останніх років, ураховуючи курс нашої країни на інтеграцію до високорозвинутої європейської спільноти. Зокрема, в Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженій Указом Президента України від 12.01.2015 № 5/2015, зазначається, що метою цієї Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя й вихід України на провідні позиції у світі. Україна має стати державою із сильною економікою та передовими інноваціями. Для цього передусім необхідно відновити макроекономічну стабільність, забезпечити стійке зростання економіки екологічно невиснажливим способом, створити сприятливі умови для ведення господарської діяльності та прозору податкову систему [1]. На реалізацію поставлених цілей і завдань спрямовується діяльність потужного управлінського механізму. Однак для того що повноцінно забезпечити інноваційний розвиток українського суспільства, функціонування самого управлінського механізму має ґрунтуватися на відповідних новітніх технологіях. І тут варто констатувати, що в цьому питанні в нашій державі існує низка проблемних аспектів, адже в більшості нормативно-правових документів, присвячених інноваційній діяльності, суб'єкти публічного управління згадуються як ті, хто зобов'язаний сприяти такій діяльності, тоді як питання про те, на яких засадах і як саме ця діяльність має впроваджуватися й реалізовуватися в роботі

самих цих суб'єктів, не отримує змістовного та конструктивного вирішення. Досить часто все зводиться до звичайної констатації назрілої необхідності поліпшення якості й ефективності управління. Особливо гостро стоїть проблема впровадження інноваційних технологій управління в діяльність органів місцевого самоврядування. Адже цій сфері публічного управління, її вдосконаленню та реформуванню правлячою верхівкою тривалий час не приділялося суттєвої уваги. Це при тому, що потреба оновлення й поліпшення механізму управління на цьому рівні відзначалася ще в 1998 році в Концепції адміністративної реформи. Зокрема, у ній йшлося про те, що реформування місцевого самоврядування, окрім іншого, передбачає розвиток ініціативи та самодіяльності населення, створення органів самоорганізації населення як за територіальною, так і за функціональною ознакою, встановлення їхніх організаційних зв'язків із органами й посадовими особами місцевого самоврядування; впровадження на основі статутів територіальних громад нових форм участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування, які б стимулювали розвиток місцевої демократії; практичне впровадження механізмів дійового контролю територіальної громади за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування й органів самоорганізації населення; апробація та запровадження в міській агломерації таких організаційних моделей управління, які б передбачали добровільне формування спільних органів управління та їхні взаємозв'язки з органами місцевого самоврядування територіальних громад, що входять до агломерації на договірних умовах; організаційне забезпечення реалізації програми державної підтримки й розвитку місцевого самоврядування шляхом створення відповідного

дорадчо-консультативного органу; становлення інституту служби в органах місцевого самоврядування (муніципальної служби) [2].

Утім протягом останніх років держава в особі її вищих органів влади зробила низку важливих кроків у напрямі реформування місцевого самоврядування в Україні, з метою підвищення рівня якості й ефективності надання ними відповідних публічних послуг, що, у свою чергу, актуалізує проблематику впровадження інноваційних технологій управління.

Проблемні питання діяльності місцевого самоврядування, в тому числі інновації в їхній управлінській роботі, так чи інакше розглядали В. Погорілко, В. Плохало, К. Кулі, Х. Хачатурян, Н. Сапа, М. Баймуратов, Я. Журавель, О. Батанов, О. Жовтанецька, В. Барський, В. Євдокимов, Т. Захарова та ін. Однак, віддаючи належне науковим зусиллям цих та інших дослідників, варто констатувати, що низка проблемних аспектів у цій галузі потребує подальшого вивчення. Зокрема, це стосується організаційно-правового механізму впровадження інноваційних технологій управління в діяльність органів місцевого самоврядування.

Мета статті – дослідити правовий статус Державного агентства з питань електронного урядування України, яке є важливою організаційно-інституційною ланкою означеного механізму.

Виклад основного матеріалу. Термін «статус» походить від латинського слова “status”, яке означає становище. У сучасних словниках української мови статус характеризується як становище особи або групи осіб щодо іншої особи або групи осіб у соціальній системі [3, с. 545; 4, с. 1387]. Тобто статус – це соціальна категорія, що, як зазначає О. Грицанов, позначає соціальний, співвідносний стан (позицію) індивідуума або групи в соціальній системі, що визначається за низкою ознак, специфічних для цієї системи (економічних, професійних, етнічних тощо) [5, с. 663]. Г. Дворецька зазначає, що соціальний статус варто розуміти як позицію людини чи групи в суспільстві, яка визначається соціальними ознаками (економічне забезпечення, фах, кваліфікація, освіта, політичні можливості тощо) і демографічними особливостями (стать, вік тощо) [6]. Схожу точку зору висловлюють В. Вербець та О. Субот, за якими соціальний статус являє собою становище соціального суб'єкта в суспільстві, що передбачає для нього певні специфічні права й обов'язки, правила поведінки. Але соціальний статус визначає становище індивіда або соціальної групи стосовно інших індивідів і груп, яке визначається за соціально значущими для цієї соціальної системи критеріями (економічними, політичними, соціально-правовими, професійно-кваліфікаційними тощо) [7]. Соціальний статус, пише А. Михненко, – це сукупність прав, привілеїв, моральних норм та обов'язків індивіда або соціальної групи, пов'язана з виконанням первинної соціальної ролі, яка виявляється у формі поведінки, очікуваної відповідно до становища в суспільстві [8, с. 675].

Особливим різновидом соціального статусу є правовий статус, якого набувають суб'єкти суспільних відносин під впливом відповідних правових норм. На сторінках юридичної літератури різними дослідниками пропонується велика кількість визначень поняття «правовий статус». Так, скажімо, Ю. Шемшученко та В. Бабкін характеризують правовий статус як сукупність прав і обов'язків, що визначають юридичний стан особи, державного органу чи міжнародної організації; комплексний показник становища певного прошарку, групи чи індивідів у соціальній системі, один із найважливіших параметрів соціальної стратифікації [9, с. 225]. О. Малько зазначає, що правовий статус – комплексна інтеграційна категорія, що відображає взаємовідносини суб'єктів суспільних відносин, особи й суспільства, громадянина й держави, індивіда та колективу, а також інші соціальні зв'язки [10, с. 237]. На переконання О. Скакун, правовий статус особи – система закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності, відповідно до якої індивід як суб'єкт права (тобто як такий, що має правосуб'єктність) координує своє поведінку в суспільстві [11, с. 377].

В. Котюк розуміє правовий статус як сукупність юридичних прав, свобод та обов'язків особи, які закріплені в чинному законодавстві і становлять соціально допустимі й необхідні потенційні можливості особи мати суб'єктивні права та обов'язки й реалізувати їх у системі суспільних відносин [12, с. 100]. Цікавою видається точка зору, яку пропонують О. Зайчук та Н. Оніщенко. Юристи відмічають, що складні зв'язки між державою й індивідами, а також між індивідами в державно-організованому суспільстві фіксуються державою в юридичній формі – у формі прав, свобод та обов'язків. У своїй єдності саме вони становлять правовий статус, який, у свою чергу, відображає особливості соціальної структури суспільства, рівень демократії і стан законності. Правовий статус, наголошують автори, як юридична категорія не лише визначає стандарти можливої й необхідної поведінки, що забезпечують нормальну життєдіяльність соціального середовища, а й характеризують реальну взаємодію держави та особи [13]. В. Нерсисянц вважає, що правовий статус – це одна з найважливіших політико-юридичних категорій, яка нерозривно пов'язана із соціальною структурою суспільства, рівнем демократії, станом законності. За своїм змістом правовий статус – система прав і обов'язків, що законодавчо закріплюється державами в конституціях, міжнародно-правових актах про права людини та інших нормативно-юридичних актах [14, с. 225].

Отже, на підставі вищевикладеного можемо зробити висновок, що правовий статус Державного агентства з питань електронного урядування України – це політико-правова категорія, яка відображає юридичне становище цього органу влади в механізмі держави, а також у системі відповідних публічно-правових відносин. Визначається це становище шляхом закріплен-

ня в позитивному праві цілей, завдань, функцій, прав та обов'язків, а також інших юридично значущих властивостей і характеристик цього державного органу.

Основним статусним нормативно-правовим актом для Державного агентства з питань електронного урядування України є відповідне Положення про нього. Варто відмітити, що зазначений орган влади утворений шляхом реорганізації Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України (Держінформнауки України), яке було центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовувалася й координувалася Кабінетом Міністрів України через Міністра освіти і науки України [15]. Нинішнє Державне агентство з питань електронного урядування України (далі – Агентство) також є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується й координується Кабінетом Міністрів України і який реалізує державну політику у сферах інформатизації, електронного урядування, формування та використання національних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства. Основними завданнями цього Агентства є такі: 1) реалізація державної політики у сфері інформатизації, електронного урядування, формування й використання національних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства; 2) унесення на розгляд Кабінету Міністрів України пропозицій щодо забезпечення формування державної політики в зазначеній сфері [16]. На виконання цих завдань Агентство здійснює свою діяльність за такими напрямками: узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та в установленому порядку вносить їх на розгляд Кабінету Міністрів України; організовує проведення прогнозно-аналітичних досліджень стану розвитку інформаційного суспільства, електронного урядування та сфери інформатизації; виконує функції генерального державного замовника Національної програми інформатизації, а саме: здійснює моніторинг у сфері інформатизації; погоджує галузеві, регіональні програми і проекти інформатизації органів місцевого самоврядування, здійснює їх координацію й уносить подання Кабінетові Міністрів України щодо зупинення виконання таких програм і проектів; забезпечує методологічну, нормативно-правову, інформаційну та організаційну підтримку процесів формування й виконання Національної програми інформатизації; здійснює державну реєстрацію електронних інформаційних ресурсів державних органів, органів місцевого самоврядування та інших юридичних осіб публічного права, доступ до яких здійснюється через телекомунікаційні мережі загальногосподарського користування, і видає відповідні свідоцтва; здійснює в межах повноважень, передбачених законом, заходи щодо розвитку електронного урядування; створення й функціонування

інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів; затвердження разом із Мінекономрозвитку порядку та вимог інтеграції інформаційних систем державних органів та органів місцевого самоврядування з Єдиним державним порталом адміністративних послуг; створення й забезпечення функціонування єдиного державного веб-порталу відкритих даних; розробляє і здійснює разом з іншими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування заходи щодо розвитку інформаційного суспільства; сприяє впровадженню в державних органах та органах місцевого самоврядування технологій електронного урядування; тощо [16].

Реалізуючи своє функціональне призначення, Агентство користується низкою прав, зокрема воно може: 1) залучати в установленому порядку до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань учених і фахівців (за їхньою згодою), працівників центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій (за погодженням із їхніми керівниками); 2) одержувати безоплатно від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та їхніх посадових осіб, а також громадян і їхніх об'єднань інформацію, документи й матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань; 3) скликати наради, утворювати комісії, робочі та експертні групи, проводити наукові конференції, семінари, виставки в Україні й за її межами з питань, що належать до його компетенції; 4) користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державною системою урядового зв'язку та іншими технічними засобами; 5) здійснювати нагляд і контроль за формуванням і виконанням Національної програми інформатизації [16].

Висновки

Виходячи з вищенаведених законодавчих положень, можемо говорити про те, що Державне агентство з питань електронного урядування України є щодо органів місцевого самоврядування координаційним і консультативно-дорадчим центром у питанні впровадження та використання і діяльності останніх (тобто органів місцевого самоврядування) новітніх інформаційних і телекомунікаційних технологій. Особлива увага при цьому приділяється розвитку електронного урядування, з метою підвищення відкритості, прозорості й, відповідно, контрольованості передусім з боку громадськості діяльності органів місцевого самоврядування. Важливим моментом є те, що в Положенні про Державне агентство з питань електронного урядування України міститься норма, відповідно до якої цей орган влади має право в межах своєї повноважень, передбачених законом, видавати накази, що є обов'язковими для виконання органами місцевого самоврядування. Це законодавче положення певним чином пом'якшує ту обставину, що чинне законодавство прямо

не зобов'язує суб'єктів публічного управління, зокрема органи місцевого самоврядування, до активного впровадження у свою діяльність інноваційних технологій управління.

Список використаних джерел:

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
2. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 22.07.1998 № 810 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/810/98>.
3. Словник іншомовних слів / уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. – К. : Наукова думка, 2000. – С. 680.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
5. Новейший философский словарь / сост. А.А. Грицанов. – Мн. : Изд. В.М. Скакун, 1998. – 896 с.
6. Дворецька Г.В. Соціологія : [навчальний посібник] / Г.В. Дворецька. – К. : КНЕУ, 2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buklib.net/books/24091/>.
7. Вербець В.В. Соціологія : [навчальний посібник] / В.В. Вербець, О.А. Субот, Т.А. Христюк. – К. : КОНДОР, 2009. – 550 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/16330826/sotsiologiya/sotsialni_statusi_rol_i_sotsialni_strukturi_suspilstva.
8. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін. ; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
9. Політичний енциклопедичний словник : [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / упоряд.: В.П. Горбатенко, А.Г. Саприкін ; за ред. Ю.С. Шемчушенка, В.Д. Бабкіна. – К. : Генеза, 1997. – 400 с.
10. Теория государства и права : [курс лекцій] / под ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. – М. : Юристъ, 1997. – 672 с.
11. Скакун О.Ф. Теория держави і права : [підручник] / О.Ф. Скакун ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.
12. Котюк В.О. Теория права: Курс лекцій : [навчальний посібник для юридичних факультетів вузів] / В.О. Котюк. – К. : Вентурі, 1996. – 208 с.
13. Зайчук О.В. Теория держави і права. Академічний курс : [підручник] / О.В. Зайчук, Н.М. Оніщенко. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/part2/402.htm.
14. Проблемы общей теории права и государства : [учебник для вузов] / под общ. ред. академика РАН, д. ю. и., проф. В.С. Нерсесянца. – М. : Норма, 2004. – С. 832.
15. Про затвердження Положення про Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України : Указ Президента України від 08.04.2011 № 437/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/437/2011>.
16. Про затвердження Положення про Державне агентство з питань електронного урядування України : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 492 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dknii.gov.ua/polojennya>.

В статье рассмотрены некоторые основные аспекты правового статуса Государственного агентства по вопросам электронного управления Украины. Доказано, что Государственное агентство по вопросам электронного управления Украины выступает по отношению к органам местного самоуправления координационным и консультативно-совещательным центром в вопросе внедрения и использования в деятельности последних (т. е. органов местного самоуправления) новейших информационных и телекоммуникационных технологий.

Ключевые слова: местное самоуправление, инновационная деятельность, публичное управление, социальный статус, правовой статус.

The article discusses some of the main aspects of the legal status of the State Agency for e-government in Ukraine. It is proved that the State Agency of Ukraine for e-government acts against the local government coordination and advisory center on the issue of implementing and maintaining activities in the past (ie municipal) new information and communication technologies.

Key words: local government, innovation, public administration, social status, legal status.